

ЗА АТЛАСА НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА

През 2003 г. пловдивското издателство „Жанет 45“ (Божана Апостолова) започна издаването на една уникална енциклопедична серия „Атлас на българската литература“ която приема предизвикателството да представи развоя на българската литература в нейния нов период – последното четвърт хилядолетие след „История славяноболгарская“ на Паусий Хилендарски и до днес в парадигмата на реалното ѝ ставане.

Идеята е на професора от Софийския университет Симеон Янев и е осъществявана от него и неговите сътрудници – литературоведи и библиографи.

Целта е да се представи българската литература хронологично, но и синхронно чрез разгъване на библиографията и рецепцията на текстовете, илюстрирана с емблематични извадки и успоредена със списъци на авторите (родени и починали) в съответната година.

Тези списъци са развити в синтетични биобиблиографски статии (по годината, в която е починал авторът) и съдържат раздели с данни за образованието му, обществените му дейности и отличия, участието му като сътрудник в литературни издания, по-важните му трудове и извадки от свидетелства за него (мемоари и оценки там, където ги има) на неговите съвременници. Всичко това се разгъва по страниците на изданието на фона на подбрани свидетелства (от периодичния печат), които бележат събития, лица и факти (културни и най-важните политически) от времето, в което се е създавала литературата.

Амбицията на поредицата е да отговаря едновременно

менно на това кога, каква, къде и от кого се е създавала българската литература в определения период. Това е определило и заглавията на рубриките, които текат през страниците:

книгите (библиографията)

критиците (реценцията)

изданията (периодичните издания)

авторите (родени и починали)

времето (в събития и факти).

Започнала от единични текстове и личности във Възраждането и развиваща се в прогресия с модерното време, българската литература естествено в такъв модел не е възможно да бъде представена в целостта си. Замисълът на авторите на изданието е да покажат отделните периоди във възможната им представителност и да търсят изчерпателност само за периоди (напр. Възраждането), където тя е възможна. Това от своя страна е направило тома за Възраждането уникален с пълната библиография на книги и периодични издания, както и на биобиблиографски данни за книжовниците, които ги създават. Още една особеност на изданието е, че то, макар и изградено по хронологичен принцип, разглежда периодите в тяхната относителна самостоятелност, а това пък е създавало възможността томове да се работят и издват според подготвеността на екипите, а не в абсолютната хронология. Така към досега излезлите томове: 1878–1914, 1915–1944, 1944–1968 и първата част на тома 1969–1989, обхванала годините 1969–1979 предстои да се добави вече готовият том за Възраждането (1762–1877), както и втората част (1979–1989) за периода 1969–1989 година.

Самото изреждане на томове вече дава представа за принципа, по който са отграничавани периодите – той е общоприетият принцип на периодизацията на българската литература: Възраждане – Освобождение; Освобождение – Първа световна война; Първа световна – Втора световна война и най-новото време, разделено от

видимата граница на Европейската 1968 година до Източноевропейската 1989-а.

Целият период от 1989 до 2012, когато се навършва 250-годишнината на новата българска литература, е задача, която може да бъде осъществена едва след изтичането на въпросното време.

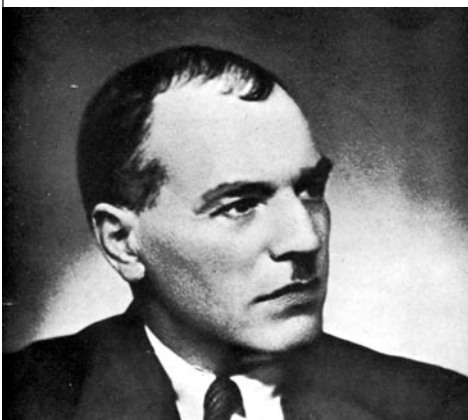
Всички томове са снабдени с приложения според характера на периода. Например за периода 1969–1989 година приложенията представят списъци на писателите, удостоени със звания (народни писатели, заслужили писатели), на писателите, герои на социалистическия труд, на писателите, герои на НРБ, както и списъци на авторите, получили най-важните държавни и съюзни награди. Отделно са приложени списъци на най-важните библиотечни поредици, излизали през периода.

Всички томове са снабдени с именни показатели на писателите и критиците, които са упоменати в тома, както и показатели на имената изобщо.

Специално трябва да се подчертае, че текстовете на критиците за дадена книга, които илюстрират литературния ѝ прием, са подбирани така, че да го покажат в разноликостта на мненията (доколкото критиката е отбелязала такава разноликост). По същия принцип (разностранно осветление на личността) са подбирани и мемоарните свидетелства. Така те изграждат отделен разказ за човешкото лице на писателя. Образът на времето е сглобен както от фрагменти, изразяващи неговата официална (прозвучаваща днес много често комично) страна, така и от принизения му делник чрез цитати, стихотворения, оценки, реакции...

За да илюстрира както принципите на някогашния литературен живот, така и принципите на изграждането на Атласа на българската литература, списание „Балкани“ избра фрагмент от една произволна литературна година – 1980-а.

Защото припомнянето не е само майка на знанието, но и на смеха, изумлението, откритието, носталгията, а и на внезапната аналогия и тъга.

В ДЕСЕТКАТА

„СВЕТЪТ НА ЙОВКОВ“ през очите на:

Петър Р. Здравков – есеист-импресионист:

Не, совата на Минерва никога не е кацала на рамото му, бурите на Посейдон никога не са надували платната му, пияният кораб на Рембо не е бродил в сънищата му, той не е бил изкушаван нито от среброкованите щитове на Хефест, нито от мъките на Сизиф, а не е и от прокрустовото ложе.

Авантюристи като граф Калиостро, Казанова и мадам Крюденер не са го блазнели с порочния си живот. Санчо не му е предлагал магарето си, а бригадирският шинел на Иван Рагоев му е съвсем непознат. Не шинелът, а ямурлукът е неговата същност, макар че и той е бил на война...

Кр. К. Умджиев – полемист:

Има нещо злобещо в това, че над него не са се кръстосвали звънките шпаги на полемизма. Максим Наумович не е посягал да го назове свой любим белетрист. Пенчо Данчев не се е опитал да го презърне със сухите лапи на догматизма в периода, когато случаят „Тютюн“ беше

разтърсил нашата млада съвест. И Пантелей Зарев преминава тихо, благоговейно, на пръсти, покрай него в своята „Панорама“. А нашият бивш приятел Симеон Султанов дори написа книга за него. Истина е, че Минко Николов не се залавяше да надникне в неговия сложен и духовен свят, неговите рационалистични мозъчни клетки, пленени от Брехтманския театър на отчуждението, едва ли биха разгърнали страниците на този български рай. Цветан Стоянов също не е писал за него, макар че веднъж, след като бе похапнал раблезиански по обичая си, се задави в гърления си смях и се опита да ми каже нещо за мястото на Йовков в Броселиандовата гора. Но не го чух от хълцането. Непрежалимият Цветан се смееше наистина така, че не му се разбираше какво говори.

И. Б. Алабанов – критик-събеседник:

Елка играеше на двора, а Деспина простираше прането. Гащите на Йовков бяха добре изпрани, макар и да имаха кръпки – изглежда, немотията е сестра на таланта. (Казват, че Йовков бил талантлив!) Запитах жената къде е Йордан, а тя ми каза, че цяла нощ е писал и опишъл да пие едно кафе на „Царя“. Той, естествено, беше там и, естествено – самотен.

– Данчо, здравей, как е? Казват, че си написал нещо интересно. Дай да видим!

– Скромнен си. Това е добре. Все пак ще пиша, че работиш усилено. Другият ми въпрос е: Бях в Япония, докато е била премиерата на драмата ти „Албена“. Чух, че имало някакъв скандал около нея. Ти какво ще кажеш?

– Добре, не обичаш скандалите значи. Така и ще пиша: „С присъщата му скромност Йовков не пожела да коментира скандални истории. И все пак от осведомени източници научих, че...“ Аз ще го наглася по-нататък. Кажете сега: По кое време работиш – тези подробности, знаеш, интересуват читателите.

–
– Добре, добре. Деспина ми каза, че цяла нощ си работил, а на обяд си пиеш кафето. Ще го оформя някак. А сега – кои са любимите ти автори?

– Нямаш? Или що? Абе аз ще пиша там Ботев, Толстой, Достоевски, Чехов. Може да туря и Омир.

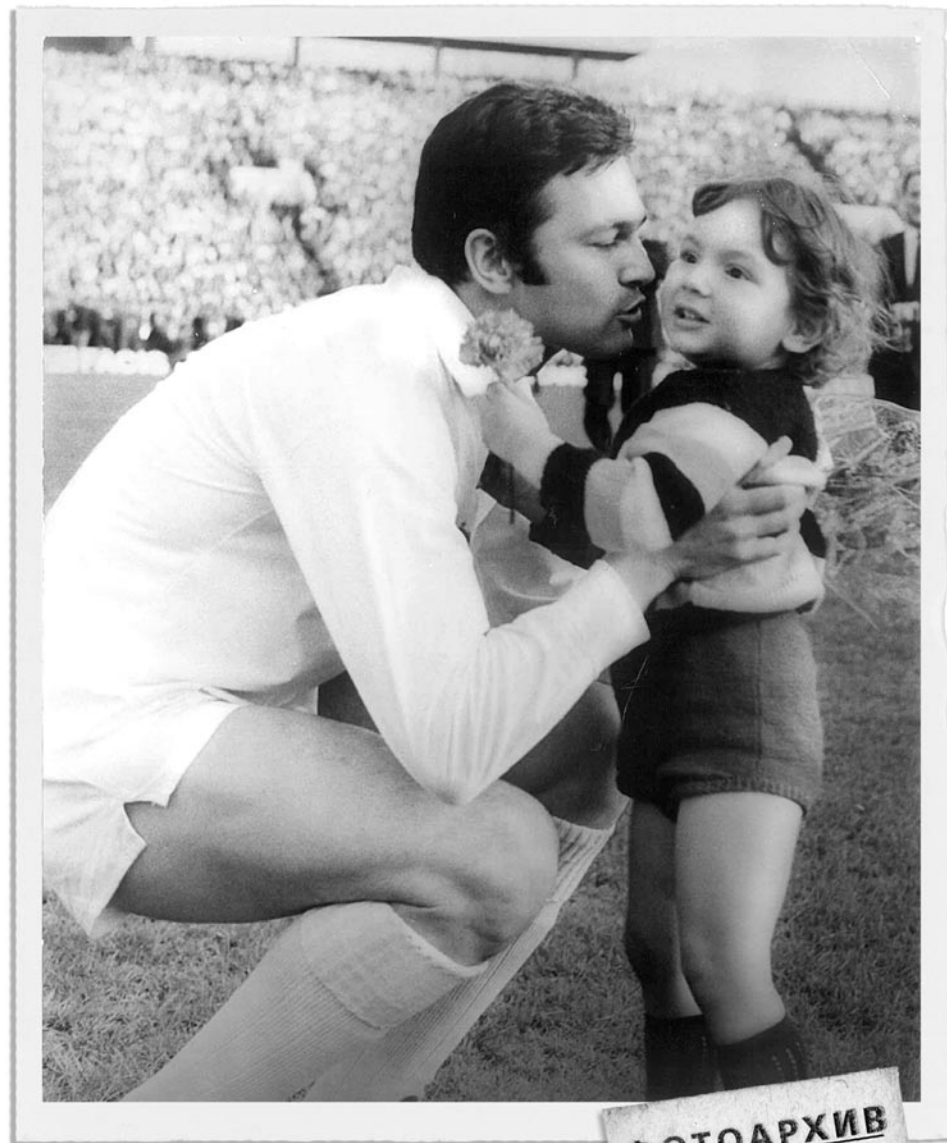
– Смятате ли, че Ст. Ц. Даскалов и Георги Мишев са продължители на вашите традиции в прозата?

– Сега нещо важно. Нашето дружество организира международна среща на писателите, есеистите и газетарите (ПЕГ-ас). Редно ще е и ти да дойдеш – ще те изберем в президиума, ако искаш. Става ли?

– Добре. Друг път ще говорим по този въпрос. Кажу края поне кой е по-добър – Кеворк или аз?

– Мълчанието е знак на съгласие. Ще пиша за завършек: „Неудобно ми е да предам отговора на великия писател...“

Съставил Ка. Фе. Не. ИГО СВ. ЛОЗАРОВ”
ЛФ, год. XXXV, 1980, бр. 47, с. 6.

ФОТОАРХИВ
Георги Панамски